המוציא שיער כדי לגבל בו את הטיט טיט כדי לעשות פי כור.

כן גרס בתוספתא וכן גרס רש"י ולהך גירסא שיער כדי לגבל בו את הטיט [א]כשיעור טיט הנעשה מרביעית שופכין [ב] אבל לספרים דגרסי שיער כדי לגבל בו טיט לעשות פי כור של לורפי זהב קשה דאמר לעיל אין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור ויש לפרש דמיירי בטיט שהוא מגובל בכר[ג] ואחר הגיבול נותנין בו שיער כדי לתקנו:

שהגיעו לפירקן ולא הגיעו.

פירוש בשמון לפירקן שקרובות להשם ועושות כדי ליפות ולגבן עצמן כדאמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נט:) הרואה לגבן את בתו יפקנה מלב ויאכילנה אפרוחין שמון לפירקה:

[ג] **למימרא** דשיעורא דר' יהודה נפיש. ואע"ג דאשכחן תרווה שהוא גדול הרבה כדאמר במזיד בפרק כ"ג (דף נ:) גבי מלא תרווד רקב כמה שיעורו חזקיה אמר מלא חפיניו פיסת יד ור' יוחנן אמר מלא חפיניו המס ולאי מיירי בתרווד גדול כדתנן במתקה כליס בפ' י"ז (משנה יב) שאמר מידה גסה מלא תרווד רקב כמלא תרווד גדול של רופאים אבל הכא להוצאת שבת מידי דחשיב בעינן ותרווד קטן חשוב הוא הרבה (א"ק) [ד] אף סלקא דעתך שהוא אף גל שהוא גדול ומשני נחפי פותחת שהן קטנים: מפי

ת"ר [ו] [א]המוציא שיער כדי לגבל בו את הטיט [ב][טיט] לעשות פי כור של צורפי זהב: סיד כדי לסוד: תנא כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות אמר רב יהודה אמר רב [ג]בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו [לשנים] בנות עניים טופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים טופלות אותן בשמן המור שנאמר [ד]ששה חדשים בשמן המור [ה]מאי שמן המור רב הונא בר חייא אמר [ו]סטכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביאה שליש תניא רבי יהודה אומר אנפיקנון שמן זית שלא הביאה שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן הבשר [ז]רב ביבי הויא ליה ברתא טפלה אבר אבר שקל בה ד' מאות זוזי הוה ההוא נכרי בשבבותיה הויא ליה ברתא טפלה בחד זימנא ומתה אמר קטל [ח]רב ביבי לברתי אמר רב נחמן רב ביבי דשתי שיכרא בעיין בנתיה טפלא אגן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתן טפלא: ר' יהודה אומר כדי לסוד כלכול: מאי כלכול ומאי אנדיפי [ט]אמר רב צידעא ובת צידעא למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש [י]הא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש

שיער. יפה לטיט: ה"ג **טיט כדי לעשות פי כור של לורפי זהב: אלא קטנה.** דלכן לסוד אם כל הגוף להאדים: **שהגיעו לפרקן ולא הגיעו.** שהגיעו שני שערות ולא בחו לכלל שנים הלאויות לכך מותרים שבדבר: **טופלות.** מוסחות: **אנפיקנון.** דתנן במנחות (דף פה:) אין מדמיין אנפיקנון הוא שמן זית שלא הביא שלש: **ולמה סכין אותו.** היינו שמן המור: **טפלה.** בסיד: **שקל בה ד' מאות זוזי.** שנתייפה וקפלו עליה המהוגנין לה ונתנו [י]לה ממון: השכר משחיר ומרבה שיער: **כלכול לידעא.** טיגפל"ל וסדין אותה להסכיב השיער: **בת לידעא.** למטה אימנה להסיר שיער דק והוא אנדיפי: **למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש.** בתמיה. והא קיימא לן בגי גמי דשיעורא דרבי יהודה זוטר ומתמיר בשיעורי שבת: ומשני **נפיש מדר' נחמיה דווטר מדרבנן.** דאמרי לקוד אנגע קטנה: **מחבוט.** סיד הימנוח במים הרבה להוא עשוי לסוד כלכול: **ודבני רבי נחמיה בגילס הסיד.** הנגבל במים ועשוי בגילס בגילס מטוגיס"ם בלע"ז הוא עשוי לסוד אנדיפי: **ואי ס"ד.** אנדיפי נמי [י] שיעור הוא כגון בת לידעא: **אידי ואידי.** כלכול ואנדיפי תרוייהו בסיד מבוט ומנוח סדין אותו: **אנדיפא.** כלי חרס ולו שני דלין אחת למעלה ואחת למטה וכבורה למלאותו סותם את הדד התחתון. ולשון אנדיפי שני פיות כדתניא (שיטוניון דף קד.) מעלין בדיופי ובתוספתא[ט] גרס באנדיפי: **אנפרות.** הפסל לשוס יין בכלי סתום בסיד והיין ממתה הסיד ויוצא: **שנתות.** סימנים. כלי חרס גדול ויש בו בליטות בליטות כמין אגוזים קטנים עד כאן לאלה עד כאן לאלים וסדין אותו בסיד כדי שיהיו לבנות ונכרות: **דחקן.** ממנחות שנתות היו בהין: **עד לאן נפי.** חלי בהין: **עד לאן לאיו.** שלישת בהין: **עד לאן לכבש.** רביעית בהין דכתיב חלי בהין יהיה לפר וגו' [יא] כן לשון מורי הזקן מפי אביו שמעתי מר' שמעון. ורבותי מפרשים אנדיפא כל הגוף ומתוך שאינו עשוי להסכיב השיער אלא בחו להאדים בעי סיד עב: **אנפרות.** שאינו סד בו בחו לאחר שקנאו[יב] דתיים שמא תמות כי ברמיה דהוהו נכרי: **שנתות.** כלומר אבר אבר בלשון שנתות ועכלה פירוש לפירושו שנתות היו בהין: **אפופא.** פדחת שלא במקום שיער ולהאדים: **ערעיפא.** עירעה: **באנדיפי.** פדחתו: **מן דיליה דא ליה.** מידו היתה זאת כי שלא היה לו לדרוש במרכבה: **מתני' אדמה.** מרזיל"ם: **מרלופין.** שקין העשוין מקליפת עץ גדול שנושאין בהן פרקמטיא בספינות וחומתמין אותם: **בחוסם האיגרות.** שחותמין אותם שלא [יג] יקרע אים בהן אלא מי שנשתלחו לו ושיעורא דרבנן זוטר: **כריפא.** קפלוטו ושיעוריה זוטר משל כרוב: **על מנא קף סיד.** בגמרא מפרש קף של סיידין טרומ"ל בלע"ז: **מרוסס.** סדוק סדקין הרבה כמו והכה הבית הגדול לרסיסים (עמוס ו'): **בילה קלה.** בגמרא מפרש לה: **גמ' לא יסוד אדם אם ביתו בסיד.** לאחר חורבן משום אבילות של ירושלים: **סכן או חוב.** שלא יהא לבן כל לבנו: **ערבסיד.** סיד חזק ומתקשה יותר משאם לא ערבו בו: **קילקולו זהו תיקונו.** דאי לאו דמקלקל ליה ומשחיר לא היה משתרי הלכך ע"כ הא דקשיא ליה מעלייתא היא לגביה ומשערינן ביה. ולבותי מפרשין קילקולו לוכן זה תיקונו לענין חוזק ולא הגיעא לי דקילקולו זהו תקונו משמע דשם הקלקול מתקנו ולאתי ליפנא אין שם הקלקול מתקנו ולמה הוזכר קילקול כאן הכי הוי [ליה] לתרוצי נהי דלאשתורי משמיר לאחזוקי מחזיק: **קשר עליון.** של אמנע היד לו קשר תחתון של אמנע האמנע: **טרופה בשמן.** שממהרת לנשלה: **דלילולה.** עוף קטן: **כל שיעורי שבת.** בחוכלין וכל הולאתן וקלילתן וטחינתן כגרוגרת: **גרוגרת.** מציעא תרגולת שהיא ממהרת לנשל ולא כציצה שלימה שעורו:

מתני'

מתני' אדמה מרלופין בחוסם האיגרות ובמתמין אותם שלא יקרע אים בהן אלא מי שנשתלחו לו ושיעורא דרבנן זוטר: **כריפא.** קפלוטו ושיעוריה זוטר משל כרוב: **על מנא קף סיד.** בגמרא מפרש קף של סיידין טרומ"ל בלע"ז: **מרוסס.** סדוק סדקין הרבה כמו והכה הבית הגדול לרסיסים (עמוס ו'): **בילה קלה.** בגמרא מפרש לה: **גמ' לא יסוד אדם אם ביתו בסיד.** לאחר חורבן משום אבילות של ירושלים: **סכן או חוב.** שלא יהא לבן כל לבנו: **ערבסיד.** סיד חזק ומתקשה יותר משאם לא ערבו בו: **קילקולו זהו תיקונו.** דאי לאו דמקלקל ליה ומשחיר לא היה משתרי הלכך ע"כ הא דקשיא ליה מעלייתא היא לגביה ומשערינן ביה. ולבותי מפרשין קילקולו לוכן זה תיקונו לענין חוזק ולא הגיעא לי דקילקולו זהו תקונו משמע דשם הקלקול מתקנו ולאתי ליפנא אין שם הקלקול מתקנו ולמה הוזכר קילקול כאן הכי הוי [ליה] לתרוצי נהי דלאשתורי משמיר לאחזוקי מחזיק: **קשר עליון.** של אמנע היד לו קשר תחתון של אמנע האמנע: **טרופה בשמן.** שממהרת לנשלה: **דלילולה.** עוף קטן: **כל שיעורי שבת.** בחוכלין וכל הולאתן וקלילתן וטחינתן כגרוגרת: **גרוגרת.** מציעא תרגולת שהיא ממהרת לנשל ולא כציצה שלימה שעורו:

כב א ב ג מיי' שם הלכה יח:
כג ד ה מיי' שם הלכה ד וס"ע בלכה ס:

מוסף רש"י

פי כור. נקב שנתנין בו המשמח (לעיל עח). **טופלות.** ומשיר את השבר (פסחים מג). **סטכת.** לא איתפרש (פסחים שם) לו: שקורין בלעמ"ל (מנחות פו). **שלא הביאה שליש.** שלא נישלה שלש (מו"ק מ). **ולמה סכין אותו.** אבל הני קא מבלו דקאמר טופלין כו' (שם). **שמשיר את השיער.** לפי שהוא נוטר ויש בו כח (מנחות שם). **ומעדן.** מלהיב (מגילה יג.). **ד' מאה זוזי.** שנמיחת ונעל מבעלה כך (מו"ק שם). **בחד זימנא.** דסבר לעמנה כרב ביבי (מו"ק שם). **בת צידעא.** טיגפל"ל בלע"ז, שמקפל השבר שבקלקה ממין מגבל כדי להעמיד על גבן כיפה שבאמצע שלא יפול השבר שבאחון למטה (נזיר ג.).

מוסף תוספות

א. לא פירש שיעור הטיט שמגבל בתוכו השער, רי"ל. **תוס' הרא"ש.** **ב.** דלהכי אדם טורח כדמשמע לעיל. **תוס' הרא"ש.** **ג.** כדי לעשות בו פי כור. **תוס' הרא"ש.**

רב נסים גאון

הא דתניא לא יסוד אדם את ביתו בסיד אלא ס"ן עירב בו חול וכו'. הדבר שנרגם איסור דבר זה הוא מה שאירע לישראל בבית שני מחמת טיטוס הרשע. ועיקר דילה הוא בתוספתא סוטה בפולמוס של טיטוס על עטרות כלות וכו' ושלא יסוד אדם את ביתו בסיד ובבריבת הסיד, עירב בו חול או תבן הרי זה מותר. ר' יהודה אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור, עירב בו תבן הרי זה מותר. **סליק המוציא יין**

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב בנות שהגיעו לפרקן ולא הגיעו. שהגיעו לשנים שהאשה בוגרת ולא בגרה ולא גידלה בשר, מה עושין להן, ענויות טופלין אותן בסיד. טפילה זו בלשון ישמעאל טלא, שח את (ה)עור בשרה בסיד. ומה צורך לכך, כדי שיסתתמו נקבים קטנים, [הנקראים] בטיית אלמסאס, וגומות שיער שבעור וכיוצא בהן ויכנס הבל לפנים ולא יצא ריחם קרבה ותבגור ותגדל בשר. ואם בת עשירים היא טופלין אותן בסולת, והמלכים יש להם סממנים אחרים, כגון שמן המור. וכיוצא בו. (טפיח) [סאכח], קורין אותו טסכת, ויש שקורין אותו טסקה, והוא בלשון ארמית שומנא דמורא, ובלשון ישמעאל לבני אלראמן, וריחו טוב. ולא מן הרמונים הוא אלא כך נקרא, ומימי שרף הוא, והוא הנקרא עוד בלשון ארמית מירא [דיכא], והוא תרגום מר דדור. ומי שטופל את הבת אם כל בשרה פעם אחת, כל הבל שלה נכנס לפנים והיא מתחממת ומתה כדרך שהשיג את [בת] הנוי.

לענין חלוקת ר' יהודה ור' נחמיה בשיעור סיד, שר' יהודה אומר כדי לסוך כלכול, ור' נחמיה אומר כדי לסוך אנדיפי. באנו לפרש תחילה (כלשל) [כלכול] צידעא, ואנדיפי בלשון ישמעאל אלצדג, והוא מקום מקצוע הפנים מן הצד מן סוף שיער של [ראש] עד סוף [הפנים] סדים אותו בסיד ונקרא כלכול, וסדים מצידו מקום אחד דק כמו חוט ונקרא בת צידעה. **ואקשינן** על זאת, למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש, והתנן ר' יהודה אומר כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן. ופרקינן [סיד זה] שכך נראה כן בגמי דשיעורא דר' יהודה מעיט משיעורא דרבנן, ולא נראה (לכן) [לנו] טעם לר' נחמיה, דאיכא [נ"א: ואיכא] למימר שיעורא [דר' יהודה] זוטר מדרבנן ונפיש מדרב נחמיה. ואותיבנן א"ר נראין דברי ר' יהודה בחבוט ודברי ר' נחמיה בבריבת הגיר, הגיר הוא הסיד הלבן הנשרף הנקרא [בטיית] אספידאג. וכן כתיב כאבני גיר מנופצות, וכענין קש שנראה (לכל צד) [לבלשער] בגירא, (הביצר) [הביצה] שלו הן (האבנים הפסולת) [פסולת האבנים] השרופות. החבוט הוא הדק, ונקרא אלמרתות בלשון ישמעאל, שחובטין אותו במקלות. [ו]אם אתה אומר כלכול ואנדיפי, צידעא ובת צידעא שניהן לא יעשו אלא מן החבוט, ובטל פירוש זה. ובאנו לפירושא גלילאה דאמר להו משום חבריה דנפקת ערעתיה, והיא הצירעה ממיני דבורים, ומחיתיה על אגריפה. וקרו עליה מן דיליה דא ליה, משלו זאת לוח). [נ"א: כלומר מידו היתה זאת לו למה משים עצמו לדרוש במרכבה]. **מאן תנא דחול מעלי לסיד, אמר רב חסדא** ר' יהודה. ובריתא בסוף גמרא דחזקת הבתים לענין אבל שעל בית המקדש, דקאמר ר' יהודה אם עירב חול בסיד הוא טרכסיד ואסור, וקסבר דהא מתניתין חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד, ר' יהודה היא. **רב פפא אמר אפילו תימא רבנן, קלקולו דהו תיקונו.** אית ביה ב' פירושים חד לענין שופרית דסיד [קימא] האי ברייתא, לאו לענין שרירותיה, וקסברי רבנן דסיד שעירה בו חול, אע"פ שהוא מתחזק כן הלך יופיו ומותר בגולה. והכא משום [שרירותיה] קאמרי חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד. ופירוש שני כיון דלא שרי למיסד ביה בגולה עד שיערב בו חול הוה ליה קילקולא דקא מקלקל הוא התקון, והילכך משערינן חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד דחשיב ליה כדי שיהא מותר לסוד בו. **צוצלא,** עוף ממין התורים, ובלשון חכמים דריצפי, וקורין אותה אלפאכתיה.

תורה אור השלם

ו ובהגיע תר בערה ונערה לבוא אל המלך אחשורוש מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים:
אסתר ב יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמעשה מרכבה דדריש להו ואמר לה: **(ב)** שם כיצא מרגולת ואמאי:

גליון הש"ס

מתני' חול הנם כדי ליתן. עי' לקמן דף 5 ע"ש תוס' ד"ה נוכרי:

לעזי רש"י

טינפל"א. צדע, רקה. מטונ"ם [מטונ"ש]. גושים.
ארדיל"א. חומר, טין.
טרוא"ל [טרואיל"א]. כף טייחים.

רבינו חננאל (המשך)

זו, לאנדיפי אמר [ר'] יצחק דבי ר' אמי אנדיפא. מתקיף לה רב כהנא וכי אדם עושה מעותיו אנפרות. אנדיפא זה אומרין (בן) [בן] פתרונות שלא עלו על דעתנו ואין נודע בלשוננו אנדיפא. ומ"מ בטל הפתרון הזה. אלא אמר רב כהנא מאי אנדיפי שנתות שהוא משים סימנין בכלים למדות, ומכיר בתוכן בבריבת הגיר רושם האוי יכטסיתן בשל אספידג כטה. [נ"א: אמר רב כהנא מאי אנדיפי שנתות שהיה מכיר בכלי המידות בבריבת הגיר רושם. כלומר עד כאן חצי הין ועד כאן שליש וכדתנינן שנתות היו בהין]. והן שיער הוצאת הסיד לר' נחמיה. ולפום הכין נראין דברי ר' יהודה בחבוט, [לעשות כלכול] ודברי ר' נחמיה בבריבת הגיר [לעשות כיור]. **ואי** [בעיתא] אימא מאי אנדיפא דקאמר [ר'] יצחק דבי ר' אמי, אפותא, שהיא הפדחת בלשון חכמים, מצח בלשון תורה, כההוא

מתני'

מאן תנא דחול מעלי לסיד, אמר רב חסדא ר' יהודה. ובריתא בסוף גמרא דחזקת הבתים לענין אבל שעל בית המקדש, דקאמר ר' יהודה אם עירב חול בסיד הוא טרכסיד ואסור, וקסבר דהא מתניתין חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד, ר' יהודה היא. **רב פפא אמר אפילו תימא רבנן, קלקולו דהו תיקונו.** אית ביה ב' פירושים חד לענין שופרית דסיד [קימא] האי ברייתא, לאו לענין שרירותיה, וקסברי רבנן דסיד שעירה בו חול, אע"פ שהוא מתחזק כן הלך יופיו ומותר בגולה. והכא משום [שרירותיה] קאמרי חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד. ופירוש שני כיון דלא שרי למיסד ביה בגולה עד שיערב בו חול הוה ליה קילקולא דקא מקלקל הוא התקון, והילכך משערינן חול גם כדי ליתן על מלא קף סיד דחשיב ליה כדי שיהא מותר לסוד בו. **צוצלא,** עוף ממין התורים, ובלשון חכמים דריצפי, וקורין אותה אלפאכתיה.

ז) עין ערוך ערך אנדיפי.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' מרווה. כף קולי"ר: **חף.** קס"ד דפותחת של [ו] חף עצמה ושיעורה נפיש מתכווה: **כלרר.** עץ יש לאורגין וראשו חד: **די לזרוק בצמה.** דלא טרח חיים למשקל לרוח משום עוף להכריחו דבקלא בצלמת דרמי ליה חזיל ליה: **גמ' והא קי"ל דשיעורא דרבנן נפיש.** נגד לעשות תלאי: **חפי פותחת.** שיעים הקבועים בה ולא היא עצמה ועושים אותם מעצם: **חפי פותחת טהורין.** דכל זמן שלא חברן בה אינן רואין לכלוס: **טמאין.** דכלי עצם ככלי מתכות ופשוטיהן טמאין בהכל שותטין (תוס"ן דף כה:). ולי משום דמחובר לפותחת הוא כל המחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול ומקבל מפתח: **ואל גל.** ואם הפותחת הזאת אינה של כלים כגון של שידה ומגדל אלא של גל כמו [מ] טרוקי גלי כגון דלתות שערי האצר אע"פ שהבנין בפותחת הואיל ומחבר זה בדלת היא ודלת בנין מחובר לקרקע טהורין: **סכוכיה.** זכוכית ועל שם שסוכין [ח] קרי סכוכית ועל שם שהיא זכה קרי זכוכית: **והוא שמרגשת.** הבהמה בגרור זה בהכאתו: **שיעורן בצמה.** להמחיב עליהן אי נמי לטלטלן בחצר ולהכניסן לבית הכסא ואידי ואידי חד שיעורא הוא דבמידי דחזי להו מיחייב על הוצאתו: **כזיס לאגוז בכילה.** שלא מכניסין לקיטות ומקנה זו אחר זו אחת כזיס ואחת כאגוז ואחת כבילה בתחלה מקנה פי הרבי [ט] בקטנה לחסיר רעי הגדנה שם שהגדולה [י] פותחת ומלכלך בציבותיו: **עורבני.** מאזנים יכנים לשם לשקול: **מגא היד.** בין שלשתן או אפילו הן ד' וה' ובין כולן מלא היד: **מקורזלות.** [יא] ביקועו' שיהיו לאויות לקיטות: **מוסר להכניסם.** בתוך ד' אמות או בחצר דלא ליתסר לטלטוליהו: **לאגוז.** כל אחת ואחת: **פחס מחני'.** פלוגתא דאתרוג מתני' היא במסכת סוכה [יב] והיא סדורה בפי התלמידים: **והכא בריישא.** ויש הרבה תלמידים שלא שנאוה והוא תולה הילדותה בשאינה ידועה: **כך מחלוקת לאן.** ולסימנא בעלמא אמרה דלא תשכח לגירסא דבריישא ואם תשכחנה הזכר ממשנתן דאתרוג: **אבל לא בפפיים.** כמו שקל פיסת רגב (סנהדרין דף סד.) שקורין גלשט"ל דהואיל ומיפרכה לא חזי לקיטות ואסורה לטלטל: **הרשיני בגלייתא.** הכי מיקרו משום שבגל אדם לאה היא והמתרישה מעלה רגביס: **למשמש.** הגלרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמרינן לקמן בפירקין [יא] דממשמש בגרור בנקב והוא נפתח. וקא סלקא דעתך דקאמר ובשבת אסור למשמש כלי דדרך שממשמשים בחול: **ליפתקן.** דאמר מר (תמיד פ"ל דף מ:) עמוד החוזר מניח אדם לידי הדרוקן: ומשני **ללאחר יד.** הלי כדרך דקאמר רבא כדרך הממשמש בחול אלא בשבת מישום הסרת נימין אבל כלאחר יד כגון אותו גרור בג' אצבעותיו שפיר דמי: **אם יש תמיריו לו ערבית יקנה בהם אחרים מכנים שם מלא יד: בהכרע.** כשיעור המכריע כלגון. נפיש מכזית וחוזר מכביצה: **מדוכה קטנה.** מלאכתה לאיסור אסור לטלטל: **ואם יש עליה עד.** קנוח המעיל שעשויה לכך מותר לטלטלה לקינוח: **פחפוויות.** פיג"ש: **לולבי גפנים.** אותן פיטולין הנלין בגפן וקוינין ווד"ל"ש: **מוריגי בצמה.** כל בשר שיש בבהמה העשוי כמוגג חרוץ חדש כלומר כל מקום שאין הבשר חלק כגון קליפת הלשון וכגון החיך שיש בו כמין קוצין וכפגימות וכבית [ט] הכוסות: **אקינה בו חבירו.** אסיל ואתרכסת נמי קאי: **הסולה.** שאינו יושב. אלמא קינה בו חבירו לא חזי לקינוח וכל שלא אמר לעיל אם יש עליה עד מותר: **נח.** לא חזי יבש חזי: **מלד אחר.** באותו לד אקינה בו חבירו לא חזי לקינוח אבל בלד שני חזי: **דידיה.** שהיה קינוח שעליה שלו: **ונשטשטו.** אותו עד: **מהו.** מי בטיל לייחוד דידהו או לא: **אי רשומו ניכר מותר.** דכיון דמאים לא חזי לבשמים ולא מיבטל ליה מבית הכסא: מהו

חפי פותחת טהורין. פי' בקונטרס שיעים של עצם [א] ונותנין אותם בפותחת [ב] לפתוח וקודם שלא נקבעו אין רואין לכלוס קבען בפותחת מעתה דכלי עצם כמתכות ופשוטיהם טמאים כדאמר בהכל שותטין (תוס"ן דף כה:) ואי משום דמחובר לפותחת והמחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול דמקבלת מפתח ומה שפירש דפשוטי כלי עצם טמאים כדאמר בהכל שותטין לא דק דהתם [ב] לא מיירי אלא בגולמי כלי עצם [ג] אבל פשוטי כלי עצם הא תנן ומייתי לה בס"ק (דף טז:) כלי עץ כלי עור כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהן טהורין ומה שפירש דחפין הן של עצם קשה לר"י דגבי כלי מתכות מיתניא בתוספתא דכלים ועוד דאי בשלא נקבעו אין רואין לכלוס אם כן פשיעא דטהורין ומה שפירש דחפין יש לה בית קיבול לקבל המפתח [ד] הא לא חשיב בית קיבול שאין המפתח עשוי לטלטל ע"י אותו בית קיבול כמו הקיטע יושב בקב שלו (לעיל דף סו.) דטהור כשאין בו בית קיבול כתיתין [ה] דפי' בקונטר' דמה שמניח רחם שוקו בתוכו לא חשיב בית קיבול שאין השוק מיטלטל על ידו ועוד דפי' דפותחת גורמת טומאה לתף אדרבה תנן בתוס' כלים בפי"ג (משנה ו) [ו] פותחת של עץ וחפין של מתכת טמאה פותחת של מתכת וחפין שלה של עץ טהורה אלמא בתר חפין אזלינן ואע"ג דמשמע לתמיה כרבי נחמיה דלא חזיל בתר מעמיד אלא בתר תשמיש דהיינו אותם בריי"ת דשמעתי' נמי גרסה לר"י לתמיה דווחיה דקתני קיפא דהכא עצעת של מתכת וחוחס של אילמא ר' נחמיה מטהר וגרסה לר"י דבחפין של מתכת אחיי ואע"פ שלא נקבעו רואין הם קלת ליתנם בפותחת [ז] ואפילו הכי טהורין דגולמי כלי מתכות טהורין קבען בפותחת טמאין שנגמרה מלאכתן וכן מטמא קטמון דטעמא משום גמר מלאכה דקתני ושל גל אע"פ שחברן בלתם כו' דמשמע אם שקבען בלתם יש לו לגרוס טומאה אלא כיון שאין להם פותחת [ח] [וקס] קבוע בגל טהור:

אסור למשמש בצרור. פירש בקונטרס הגלרך לפנות ואינו יכול לסור [ט] משום הסרת נימין וא"ת והא' רבא בדבר שאין מתכוין סבר [יא] כר"ש בספ"ב דביצה (דף כג.) וכה"ג פריך לקמן [יב] לרבי יוחנן דאסר [יג] משום הסרת נימין ויש לומר דהכא במשמוש גרור [יד] הוי פסיק רישיה [טו]: **ואם** לאו בהכרע. [טז] ונראה לר"ת בגירסת ר"ש ואם לאו בהכרע מדוכה קטנה של בשמים [יז] והכרע פי' רגל כמו כרעי המטה וכן מפרש בירושלמי [יח] כמלא רגל מדוכה קטנה של בשמים: [יט] **אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר.** מילתא גאפי נפשה היא פירוש מותר לקנח בה אפילו גדולה יותר מכביצה אם אם יש הרבה ממלא היד מותר ליטול כולן דכיון דיש עליהן עד [יח] הוכנו כולן: מהו

מתני' [א] עצם כדי לעשות תרווד רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף זכוכית כדי לגרור בו ראש [ב] הכרכר צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אלעזר בר יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה: **גמ'** למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש הא קיימא לן [ג] דשיעורא דרבנן נפיש אמר עולא חפי פותחת: תנו רבנן חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין ושל גל אף על פי שחיברן בדלת וקבען במסמרים טהורין שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: זכוכית כדי לגרור בו: תנא [ד] סכוכית כדי לפצוע בה שני נימין כאחת: צרור או אבן כדי לזרוק בעוף [ה] רבי אלעזר כו': אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן והוא שמרגשת בה [ו] וכמה שיעורו תניא רבי אלעזר בן יעקב אומר משקל עשרה זוז: זוזין על לבי מדרשא אמר להו רבותי אבנים של בית הכסא שיעורן בכמה אמרו לו כזית כאגוז וכביצה אמר להו וכי טורטני יכנים [ז] נמנו וגמרו מלא היד תניא [ח] רבי יוסי אומר כזית כאגוז וכביצה [ט] ר"ש ברבי יוסי אומר משום אביו מלא היד: ת"ר (בשבת) [י] ג' אבנים מקורזלות מותר להכנים לבית הכסא וכמה שיעורן ר"מ אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה [יא] אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא במחלוקת כאן כך מחלוקת באתרוג התם מתני' הכא ברייתא אלא כמחלוקת באתרוג כך מחלוקת כאן אמר רב יהודה [יב] אבל לא את הפאיים מאי פאיים אמר רבי זירא כרשיני בבלייתא [יג] אמר רבא [יד] אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול מתקיף לה מר זוטרא והשותה שמרי יין והמקנח בסיד ובחרסית [טו] בצרור שקינח בו חברו ויש אומרים אף התולה עצמו בבית הכסא [טז] לא קשיא הא בלח הא ביבש ואיבעיית אימא כאן מצד אחד וכאן מב' צדדין ואיבעיית אימא הא דידיה הא דחבריה א"ל אביי לרב יוסף [יח] ירדו עליה גשמים ונשטשטשו מהו א"ל אם היה רישומן ניכר מותר בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב חסדא

מותר להכניס לבית הכסא. כמוך ד' אמות, וכסכ"ס כשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן, ומשום כבוד הבריות לא גזור (שובה לו:). כאבוד. קסבר בהכי חזיא לקינוח אבל נזרוה לא חזיא (שם). **התולה.** שאינו יושב אלא על גרכיו, שמתוך כך נקביו נפתחים ויוחר מדי (ברכות נה.).

מוסף תוספות

א. דדומיא דמתני' הוא. מי' הר"ן. ב. דאמרינן וכו' שאני כלי עצם הואיל ודמיהן יקרים ככלי מתכות דמו. ריטב"ש. ג. שגולמיהן טהורין כגולמי כלי מתכות כל זמן שמתחרסים שום תיקון ויפרי הואיל ודמיהן יקרים. ריטב"ש. [ועי' מהרי"ם]. ד. מקבלת טומאה. תוס' הרא"ש. ה. קשה. תוס' הרא"ש. ו. אע"פ שיש בו בית קיבול ראש שוקו. תוס' הרא"ש. ז. עין המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את את העץ טהור כיצד. תוס' הרא"ש. ח. שאם אין ראויים כלל עד שיקבעם בפותחת פשיטא דטהורין ולא אינצריכא ליה למיתני. תוס' הרא"ש. ט. למשמש.

מוסף רש"י

קולי"ר. כף (של סכו"ם). בקור"ש [בבמסה"ש] [בקורדי"ש]. חדוה. בעלות שפה חדה. גלישט"א. רגב אדמה. פיגי"ש. תאנים (שחורים בצורת האגים). ודידל"ש [ודידלי"ש]. קנוקנות.

מוסף רש"י

מותר להכניס לבית הכסא. כמוך ד' אמות, וכסכ"ס כשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן, ומשום כבוד הבריות לא גזור (שובה לו:). כאבוד. קסבר בהכי חזיא לקינוח אבל נזרוה לא חזיא (שם). **התולה.** שאינו יושב אלא על גרכיו, שמתוך כך נקביו נפתחים יוחר מדי (ברכות נה.).

מוסף תוספות

א. דדומיא דמתני' הוא. מי' הר"ן. ב. דאמרינן וכו' שאני כלי עצם הואיל ודמיהן יקרים ככלי מתכות דמו. ריטב"ש. ג. שגולמיהן טהורין כגולמי כלי מתכות כל זמן שמתחרסים שום תיקון ויפרי הואיל ודמיהן יקרים. ריטב"ש. [ועי' מהרי"ם]. ד. מקבלת טומאה. תוס' הרא"ש. ה. קשה. תוס' הרא"ש. ו. אע"פ שיש בו בית קיבול ראש שוקו. תוס' הרא"ש. ז. עין המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את את העץ טהור כיצד. תוס' הרא"ש. ח. שאם אין ראויים כלל עד שיקבעם בפותחת פשיטא דטהורין ולא אינצריכא ליה למיתני. תוס' הרא"ש. ט. למשמש.

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא אסור למשמש בצרור. גר"מ ס"ז מ"ל דטכלת הי לו הגי' כאן לגמרא: **רש"י** ד"ה מדיבה קבנה מלאכתה לאיסור. עין לקמן דף קכג ע"א בכ"מ ד"ה הני נמי עלי ומדוחס ע"ש:

רבינו חננאל

חף [ח] דתני הכא וחפין(ם) דתניא הכא, שיניים, שעשו (שורים) [שיניים] מחתיכה של עץ וקורין בלשון פרסי דנר אגנאת, מ[ן]ן נדרים בבבל. [ן]יש חפים בנגר שהן תלויין ועומדים כקבורים בתוך העץ שהוא בית הנגר, ונקרא אלקפי', ובעץ שהוא הנגר נקבים מוכנים להן (כ)שמחכונין נגדן נופלין ונכנסין להן, ואלה הן של גל ובהן נסגר, והמפתח יש בו חפין בולטין מכוונין כנגדן מכניסין אותו בחלל שבנגר וחפין מעלין את החפין של גל והוא נפתח. ואף שבדלת טהורין לעולם [מפני] שהן מחוברים לקרקע, ושבמפתח טהורין עד שיקבענו בפותחת ואז הוזיין מכלל הכלי. זוז וזוזין (מצרי"ן) [דנר"ן] כולן אחד הן. **וכן כששאל** זונין כמה שיעור אבנים מקורזלות שאדם מעבירן בכרמלית יתר מד' אמות ומקנח בהן, ואמרו לו כזיס, כאגוז, כביצה. אמר להן (ומטמטני) [וכי טורטני] יכנים. פירוש היש לו מאזנים שישקול השיעור הזה. נמנו וגמרו הכל מותר עד (אלא) [מלא] היד. **וכן** א"ר ישמעאל בר' יוסי משום אביו, וכן הלכה. אבל פלוגתא דר"מ ור' יהודה דפליגין הכא כי היכי דפליגי באתרוג, עיקרן תרוייהו (ובדמנו וגמרו) [כדנמנו וגמרו]. **פיס** דקא מפרש ליה קרשיני בבלייאתא, שהוא אדמה שהוא קרוב להתפרך ולהתכתת, ואינה אבנים ולא לבנים שרופות דקריין אגורי. **אמר** רבא לא ימשמש בצרורות בשבת, כדי להחליקן שלא ישרטו את בשרו, ונמצא בא לידי כתישה או טחינה [שכל כי האי גוונא כטחינה דאמין]. **ולא** יעשה כדרך שהוא ממשמש בחול, מתקיף לה מר זוטרא והיאך יסתכן, אלא כלאחר יד. [נ"א: מתקיף מר זוטרא ואם לא יחליק נמצא מסתכן]. ופרקינן אלא משמש כלאחר יד]. ויש מפרשין כדי לחכך ולגרות את עצמו כדרך שהוא ממשמש בחול. ואף לא (יסתכן) בעובי שם סיגוף, אלא מתחכך ומתנקה כלאחר יד שמוצא שינוי מן החול. **ופירוש דברי** ר' יוסי, אם יש מקום קבוע לבית הכסא שנפנה בו מטלטל לשם שלש אבנים מקורזלות, כל אחד [כדי] לקנח בהן, ואע"פ שיש במקום שנוטלין עד בית הכסא הקבוע אמות הרבה [ד]אמות). אבל אין מקום קבוע אלא אם יש בידו אבנים סובב בבקעה לראות אנה ישב, אין לו (לשנות) [לשאת] אלא בהכרע מדוכה קטנה של בשמים. [אמר ר' יוסי לא אמרו אלא של בתים אבל לא של בשמים]. והיינו שמעין פירושא הכרע מדוכה קטנה [ראשה] של בוכנא שדוורכין בו הוא (מקנח) [מקום] שמעבירין אותו בתוך המדוכה לשחוק בו. וראינו בתלמוד ארץ ישראל מלא רגל מדוכה קטנה של בושם. **אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר.** פירשו רבינו עד, כגון סמרטוט או פקולין כדתנן התם מ(מ)שמשת בב' עדים, והן הן תיקוניה ויעוותיה. והכי קאמר אע"פ (שנשתנה) [שנתקנה] בה כבר, הרי הוא מותר לילה ולהתקנה בה. [נ"א: אע"פ שנתקנה בה כבר ויש בה עד, מותר להתקנה פעם אחרת]. **מתיתי עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות,** ואחת מהן המקנח בצרור שקינח בו חבירו. ופירקו כמה פירוקין, אם לזה הא לא יקנח בו שמביאו לידי תחתוניות ואם יבש מותר. איבעיית אימא אם קינח בו חבירו מצד אחד מקנח הוא מצד אחר, ואם קנח חבירו משני צדדין חרוש. אבע"א אפילו צרור שהוא קינח בו כבר גם עכשיו חחר ומקנח ביה, ואם חבירו קנח בה בא הוא לידי תחתוניות. [נ"א: או אבעיית אימא בצרור שקנח בו חבירו, וכי קתני כר ששת דמותר להתקנה בו עכשיו, בצרור שקנח בו עצמו]. **א"ל אביי לרב יוסף ירדו עליהן** גשמים ונטשטשו מהו. כך שמענו פירושו, שאם נראו לו אבנים מקורזלות דבוק עם הקרקע (מורידה) [בירידת] בשמים, [ונטשטש העפר מעליהן ונמתק מהו לטלטן], והוו שטשוט, דתניא התם נטשטשו ואין עושין פירות מן חיישינן שמא יהא (כסות) [כסותן] אז כטותן. ואמרו אם היה רישומן ניכר של אבנים, מותר לו לישלן ולקנח בהן. [נ"א: מר ליה [אביי] לר' יוסף ירדו גשמים על האבנים המחוסרין בעפר ונטשטשו, כלומר נמחק העפר מעליהן, מהו לטלטלן בשבת. ואמר ליה אם היה רישומן ניכר מאתמול מותר עכשיו לטלטלן ולא חיישינן שמא יבוא לקפלם ונמצא כסותר או כטותן. נטשטשו גרסינן בעניין השטר נמחק או נטשטש, ותניא נטשטשו ואין עושין פירות].

ו) עין ערוך ערך קף ו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מהו להעלותם לגג. פי' בקונטר' מי מיישינן לטרחא יתירתא וקשה לר"י ז"ל כ"כ הא דפריך[א] (ב) דאסור ליטול קיסם משלפניו מיקמי לסולה שמעתא דשרי לטלטל אבנים מקורזלות[ב] וגלאה לר"י דהכא מבעיא ליה[ג] משום דבית הכסא קרוב על הגג ויכול להכין שם מע"ש[ד] ומהדר ליה דאפ"ה שרי[ה] ולהכי פריך ליה (ד) דאסור לטלטל קיסם משלפניו[ו] אבל לפי שהיה יכול להזמין מאתמול[ז] אבל אסולה שמעתא לא מצי פריך שדרכן היה לפנות בשדה ובית הכסא לחוץ ולא לטרוחה רבנן להכניס שם מע"ש וגם אם יזמינם שמא יקפח אמר[ט]: **וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבוס בו'.** נראה לר"י דלאו דוקא מן האבוס אלא מן הראוי לאבוס לליכא למימר דכשאינו באבוס אסור דבטל אגב קרקע דהא תנן בהמביא כדי יין (ביצה דף נג.) ומכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק אגמא לאו בטל הוא והא דלא שרו בקיסם לאחוש שיניו אלא להדליק משום דסברי לא ניתנו עצים אלא להסקה אבל בדבר הראוי לאבוס בהמה שרי אפי' לאחוש שיניו וי"ל דאמר התם טול אבל אדם קיסם משלפניו לאחוש שיניו ומגבב מן המחר ומדליק סבר דמה שבנתים מוכן לכל מה שירצה אפי' לאחוש שיניו אבל שבאחר אינו מוכן אלא להסקה:

והניחו ע"ג יתדות מיחייב משום תולש. הלי מיחייב מכח מרדות מדרבנן כדפירש בקונטרס מדאורי' ריש לקיש וקשה לר"י דאמרי' בפ"ק דגיטין (דף ז:) א"ל מ[ח] יוחנן עליך נקוט המועמן ע"ג יתדות באו למחלוקת ר"י ורבנן דלר"י פטור מן המעשר דלמעליא בין שפיכה גושאת לשאינה גושאת ולרבנן חייב אמר רבא דילמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן אלא דספיקא דלא מספיק אויר אבל עליך דמיספיק אויר אפילו רבנן מודו הא בשמעתין חשבינן ליה כמאוכר מדאורייתא אפי' הניחו על גבי יתדות ולא מיחייב משום תולש אלא מדרבנן ונראה לר"י דשמעתין לא סברא דאויר דרבא הוא:

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה בו'. ולא"ת והא בהגזל קמא (כ"ק קנ.) ובפ"ק דמס' ע"ז (דף ז.) אמר בתרי מסכתות אין סדר למשנה והכא סתם בגזיר ופלוגתא בפרק שני דבילה[ט] (דף כג:) ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה שבוצאת ואין הלכה כסתם[י] דשמא סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין לומר דלר' יוחנן אפי' סתם ואח"כ מחלוקת הלכה כסתם דהא מסקינן בהמולך (יבמות מב:) אלינא דר' יוחנן דרמי לך לא חש לקימתיה סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם ותירץ רבינו שמואל מוורדין[ט] דבמחלוקת ואח"כ סתם בחדא מסכת לכ"ע הלכה כסתם כדפרישי בפ"ק דמס' ע"ז (דף ז.) בהא דפסיק כר"י דכל המשנה ידו על התחתונה פשיטא דמחלוקת ואח"כ סתם הוא אבל בתרי מסכתות[י] כל אמוראי סברי דאין הלכה כסתם וכ' ור' יוחנן אית ליה דאפי' בתרי מסכתות הלכה כסתם או סתם במתני' ומחלוקת בברייתא דמסתמא סתם לבסוף[יא] ואין לנו לומר שסתם רבי קודם ושוב חזר ממה שפסק ואמוראי ניהו אלינא דרבי יוחנן כדאמר בגלו מרפתא (חולין דף מג.):

הדרן עלך המוציא יין

נכרית היתה: **אמרה מילתא.** דכספיס ואסרתה לארבע ולא חסדא[א] מהו להעלותם אחריו לגג א"ל[ב] גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רבינא למרימר[ג] ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבוס של בהמה הכי השתא התם אדם קובע מקום לסעודה הכא אדם קובע מקום לבית הכסא אמר רב הונא[ד] אסור לפנות בשדה ניר בשבת מאי טעמא אילימא משום דוושא אפילו בחול נמי ואלא משום עשבים והאמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה והתולש ממנה בשבת חייב חטאת אלא דילמא נקיט מעילאי ושדא לתתאי ומיחייב משום דרבה[ה] דאמר רבה[ו] היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש גופא[ז] אמר ר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה[ח] והתולש ממנה בשבת חייב חטאת אמר רב פפי ש"מ מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטולי מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך אמר אביי פרפיסא הואיל ואתא לידן[ט] לימא ביה מילתא[י] היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתידות מיחייב משום תולש היה מונח על גבי יתידות והניחו על גבי קרקע חייב משום נוטע א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת מאי טעמא אילימא משום סכנה אפילו בחול נמי ואלא משום כשפים אפי' בחול נמי לא ואלא משום השרת נימין דבר שאין מתכוין הוא אמר להו רב נתן בר אושעיא גברא רבה אמר מילתא נימא בה טעמא[יא] לא מיבעיא בחול דאסור אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו שפיר דמי קמ"ל רבא מתני לה משום השרת נימין וקשיא ליה דר' יוחנן אדר' יוחנן מי א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת אלמא דבר שאין מתכוין אסור והאמר[יב] ר' יוחנן הלכה כסתם משנה[יג] ותנן[יד] נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלא מחווארתא כדרב נתן בר אושעיא מאי כשפים כי הא[טו] דרב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קא אזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו ולא אותבוה אמרה אידי מילתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוהה אמרה להו מאי אעביד לכו דלא מהו להעלותם לגג. אם עלה שם לפנות מי מיישינן לטירחא יתירתא או לא: **שדוחה את לא תעשה.** לכתיב (דברים כב) והתעלמת מהם פרט לזקן ואינו לפי כבודו[יא] והכא נמי טלטול דרבנן אלא דלא תסור[יב] אסמכוה רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה: **משלפניו.** קסמין המונחין על גבי קרקע ולא אמרינן מוקצין הינהו: **לחצות.** ליטול הבשר שבין השיניים ולחלות בינייהן: **מן האבוס.** שהוא מוכן. אלמא העמידו דברייסה במקום כבוד הבריות שפעמים שנראה מבאחר וגנאי הוא לו: **הכי הדם קובע לסעודה.** והיה לו להכין שם מאתמול: **הכא אדם קובע לבה"כ.** בתמיה. פעמים שמוצא אדם שם והולך למקום אחר. בית הכסא לא היה מצוי להם בבתיהן שהיו דרין בבתיהן בעלייה מפני דוחק בתים: **בשדה ניר.** חריסה ראשונה ועומד לזריעה: **משום דוושא.** ובשדה חבירו מפני שדש את נירו ומתקשה (את) החריסה: **משום עשבים.** שמתמתן לחלותיה הניר עשבים עולין על הלרור וכשהוא מקנח בו נתלשים: **מוסר לקנח.** דאינו מתכוין לתלוש ומותר דהלכה כר"ש[ט]: **והסולש ממנו.** במתכוין חייב דמקוח גידולו הוא (א) אע"פ שהוא לרור ואינו עפר: **שקיל מעילאי.** ממקום גבוהות: **ושדי לתתאי.** למקום גומא ומשום החריסה והוי תולדה דחורש: **בבית.** שייך בבין וזה משום גומות בבין הרלפה הוא ובשדה מתקן החריסה: **מדרבנן.** דאמר מותר לקנח בו ולא אמרינן לרור זה העשבים שעלו מלחלותיה הקרקע הן יוצאין וכשמגביהן הרי הוא בעוקרן מגידולין: **הא' פרפיסא.** עליך נקוט שזרעו בו. ובתשובת הגאונים מצאתי שעושין חותלות מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכ"כ או ט"ו יום לפני ר"ה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית וזורעים לתוכן פול המצרי או קיטמית וקורין לו פורפיסא ונומה ובערב ר"ה נוטל כל אחד שלו ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים ואומר זה תחת זה וזה חליפתי וזה תמורתי ומשליכו לנהר: **שרי לטלטולי.** ולא אמרינן תולש הוא: **לצורך.** קיומו כבוד הבריות: **חייב משום תולש.** דאינו נהנה שוב מריח הקרקע. ול"ל דהאי[יא] חייב לאו דווקא אלא אסור משום דדמי לתולש דאי חייב לתולש דאי חייב ממש קאמר לצורך היכי שרי רבנן איסור כרת וסקילה משום קיומו ודומה לו במסכת סנהדרין (דף פב.) הבא על הבהמה חייב משום נסג"ז דלאו מדאורייתא היא אלא מדרבנן: **משום סכנה.** שלא ינתך בו שיני הכרכשא שהיא תולעה בהן: **משום כשפים.** דלקמן בשמעתין: **השרת נימין.** את השיער מפני שהוא חדוד: **דבר שאין מתכוין הוא.** ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר דבר שאינו מתכוין מותר לקנח בשמעתין: **לא מיבעיא בחול.** שאין איסור טלטול בצרורות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יכול לקנח בצרור: **אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו.** לחתות בו אור או לחשוף מים מגבא[יב] אימא שפיר דמי דמוטב שיקנח בו מלטלטל לרור: **קמ"ל.** דלא אי משום סכנה אי משום כשפים: **חופף.** מחליק שערו: **ומפספס.** קרפי"ר: **אבל לא סורק.** במסרק דולתי משיר שיער ומודה ר' שמעון בספיק ריסיה ולא ימות אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר: **מטרוניתא.** זה ממקומה: **אמרי אינהו מילתא.** על ידי שם טהרה (ב) ללא

לא א מיי' פכ"ו מה שם טוש"ע שם סעיף ו:
לב ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כ: סמג לאוין סה טור ושו"ע א"ח סימן שיג סעיף ט:
ג מיי' שם פ"ח הלכה ו ופרק י הלכה יב:
לג ד שם סעיף ג:
לד ה מיי' פ"ח שם הלכה ג:
לה ו שם הלכה ד:
לו ז מיי' פכ"ו שם הל' ה' טוש"ע א"ח סימן שיג סעיף ד:

מוסף רש"י

משלפניו. ממה שלפניו בבית (ביצה לב:). **דטממה.** בעפר (לעיל עג:). **משום חורש.** שהעפר שמעלותה בו הוי רפוי למיעבד והשוה לקרקע לזריע מדע עם השדה (שם). **הלכה כסתם משנה.** רבי הוא שיחיד המשנה וכשהלכה דבריו מקום ישבו בעיניו שאפילו סתם ולא הזכיר שם שומרו עליהן כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובין ושבאו כמותן (ביצה ב:). **חופף.** שערו בגתר וחול (לעיל ג:) ו: כמו (דברים נב) מופף עליו כל היום, לשון מגרד, ובלע"ז פרי"ל (נדיר מב:). **ומפספס.** מנקך שערו, דכיון דלאינו מתכוין מותר (לעיל ג:) ו: ממפרק שערותיו זו מזו (נדיר שם). **אותבן בהדייכו.** הושיבוני עמכם כשפיכה (חולין קה:). **אמרה אידי מילתא.** לתת על מכשפות (שם). **אמרי אינהו מילתא.** לף הן היו בקשין בדבר ושיבין להליל עצמם מיד המכשול, ואיכא דאמרי שאמרו שם, ולא מוכחת מילתא (שם). **מאי אעביד לכו.** לאין מכשפות שולטת בכם שאתם נשמרין בכל דבר הקשה לכן (שם).

מוסף תוספות

א. דבינא מהא. תוס' כרש"ש. **ב.** דיומנין דבעי למטרח טפי בהלוך מלהעלותן אחריו לגג. מי' כר"ן. **ג.** דדילמא לא התירו אלא בבית הכסא שהוא רחוק מביתו שלא היה יכול להכין מאתמול אבנים אבל בסמוך לביתו או שהוא בבית אור שבא ליפנות בגגו דילמא לא התירו. שיטת לבה"ן. **ד.** או דילמא לא שנא. שיטה לבה"ן. **ה.** משום כבוד הבריות. מי' הר"ן. **ו.** ואע"פ שכבוד הבריות הוא להסיר הבשר שבין שיניו, וטעמא. ריטב"ש. **ז.** ומשני ליה דאפי' על הגג אין קבינות מקום לבית הכסא שיוכל להזמין מאתמול שמא יקחום בני הבית. תוס' הרש"ש. **ח.** בסתם כזה. תוס' הרש"ש. **ט.** דודאי ר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה אפילו בכי האי גוונא. תוס' הרש"ש. **י.** פליגי. תוס' הרש"ש. **יא.** דאין לנו לומר שחזר בו רבי מפסקו עד שנראה בפירוש. תוס' יומא מג:

רבינו חננאל

וכי שרא רב חסדא להעלותו אחריו אבנים לגג דקאמר גדול כבוד הבריות. איתיביה רבינא למרימר [מהא דתנן] וחכ"א אינו נוטל קיסם לחצות בו שיניו אלא מן האבוס של בהמה, מאי טעמא מפני שהוא מוכן. [נ"א: כלומר מן המקום שהוכן לקיסם]. הכא נמי לא יטול [נ"א: יטלטל] אבנים לקינוח אלא מרשות שנפנה בו, ולא יעלה לגג. [נ"א: אלא מן האבוס במקום שמוכן לבית הכסא אבל לגג לא]. א"ל מרימר הכי השתא, [התם] אדם קובע מקום לסעודה, דמאי דליתיה התם לאו מוכן הוא, אבל בית הכסא לא הוה רגילין דקבעין ליה מקום, והלכך מן כל היכא דשקיל מוכן הוא. [נ"א: ומשני הכי השתא, התם אדם קובע מקום לסעודתו, כל היכא דצריך אדם לנקביו נפנה שם, הילכך אפי' לגג מוכן הוא אותו מקום]. **אמר רב הונא אסור לפנות בשדה נירה** [נ"א: הניר] **בשבת.** פירוש נירה, חרשה, כתיב נירו לכם ניר ותניא גר[ה] שנה זורע שתים. מ"ט אי משום (רושה) [דושא] שלא יזיק את בעל השדה,

---

מהו להעלותם לגג. אם עלה שם לפנות מי מיישינן לטירחא יתירתא או לא: **שדוחה את לא תעשה.** לכתיב (דברים כב) והתעלמת מהם פרט לזקן ואינו לפי כבודו[יא] והכא נמי טלטול דרבנן אלא דלא תסור[יב] אסמכוה רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה: **משלפניו.** קסמין המונחין על גבי קרקע ולא אמרינן מוקצין הינהו: **לחצות.** ליטול הבשר שבין השיניים ולחלות בינייהן: **מן האבוס.** שהוא מוכן. אלמא העמידו דברייסה במקום כבוד הבריות שפעמים שנראה מבאחר וגנאי הוא לו: **הכי הדם קובע לסעודה.** והיה לו להכין שם מאתמול: **הכא אדם קובע לבה"כ.** בתמיה. פעמים שמוצא אדם שם והולך למקום אחר. בית הכסא לא היה מצוי להם בבתיהן שהיו דרין בבתיהן בעלייה מפני דוחק בתים: **בשדה ניר.** חריסה ראשונה ועומד לזריעה: **משום דוושא.** ובשדה חבירו מפני שדש את נירו ומתקשה (את) החריסה: **משום עשבים.** שמתמתת לחלותיה הניר עשבים עולין על הלרור וכשהוא מקנח בו נתלשים: **מוסר לקנח.** דאינו מתכוין לתלוש ומותר דהלכה כר"ש[ט]: **והסולש ממנו.** במתכוין חייב דמקוח גידולו הוא (א) אע"פ שהוא לרור ואינו עפר: **שקיל מעילאי.** ממקום גבוהות: **ושדי לתתאי.** למקום גומא ומשום החריסה והוי תולדה דחורש: **בבית.** שייך בבין וזה משום גומות בבין הרלפה הוא ובשדה מתקן החריסה: **מדרבנן.** דאמר מותר לקנח בו ולא אמרינן לרור זה העשבים שעלו מלחלותיה הקרקע הן יוצאין וכשמגביהן הרי הוא בעוקרן מגידולין: **הא' פרפיסא.** עליך נקוט שזרעו בו. ובתשובת הגאונים מצאתי שעושין חותלות מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכ"כ או ט"ו יום לפני ר"ה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית וזורעים לתוכן פול המצרי או קיטמית וקורין לו פורפיסא ונומה ובערב ר"ה נוטל כל אחד שלו ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים ואומר זה תחת זה וזה חליפתי וזה תמורתי ומשליכו לנהר: **שרי לטלטולי.** ולא אמרינן תולש הוא: **לצורך.** קיומו כבוד הבריות: **חייב משום תולש.** דאינו נהנה שוב מריח הקרקע. ול"ל דהאי[יא] חייב לאו דווקא אלא אסור משום דדמי לתולש דאי חייב לתולש דאי חייב ממש קאמר לצורך היכי שרי רבנן איסור כרת וסקילה משום קיומו ודומה לו במסכת סנהדרין (דף פב.) הבא על הבהמה חייב משום נסג"ז דלאו מדאורייתא היא אלא מדרבנן: **משום סכנה.** שלא ינתך בו שיני הכרכשא שהיא תולעה בהן: **משום כשפים.** דלקמן בשמעתין: **השרת נימין.** את השיער מפני שהוא חדוד: **דבר שאין מתכוין הוא.** ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר דבר שאינו מתכוין מותר לקנח בשמעתין: **לא מיבעיא בחול.** שאין איסור טלטול בצרורות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יכול לקנח בצרור: **אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו.** לחתות בו אור או לחשוף מים מגבא[יב] אימא שפיר דמי דמוטב שיקנח בו מלטלטל לרור: **קמ"ל.** דלא אי משום סכנה אי משום כשפים: **חופף.** מחליק שערו: **ומפספס.** קרפי"ר: **אבל לא סורק.** במסרק דולתי משיר שיער ומודה ר' שמעון בספיק ריסיה ולא ימות אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר: **מטרוניתא.** זה ממקומה: **אמרי אינהו מילתא.** על ידי שם טהרה (ב) ללא

(א) [לקמן לד: ע"ש תוס' ד"ה, ב"ק לא. ע"ש תוס' ד"ה, ב"מ לא. ע"ש תוס' ד"ה, ב"ב לא. ע"ש תוס' ד"ה, ע"ז לא.

דלא מקנחיהו בחספא. שאוכל לעשות לכם כפיפים: **ולא קטיל לכו כיצא אמנייכו.** ואין אתם חורגין כיצד בבגדיכם: **ולא אכיל מגבולה שאוגדין הגנים ואוכלים אלא אתם מתירין האגודה תחילה.**

ש"מ כל הני קשה לכפיפים: **מוסיב לי במילי דעלמא.** מוסיבני לפניו בדברי חנם שאינו תורה: **לא ליפיב בהדיא.** במהרה ובמחוק לפי שנפתח הנקב בחזקה ויתקין שיני הכרכשא ויוצאת: **ולא ליטרח טפי.** פדיימבר"א בלעז"ז: **מקנח בגרור.** בשבת אע"פ דלאו בר טלטול הוא בעלמא: **ואינו מקנח בחרס.** משום סכנה: **מקנח בחרס.** שיש תורת כלי עליה: **באוגני גליס.** שהם חלקים ואינן מקרעין את הבשר: **ואינו מקנח בעשבים.** שהעשבים לחים וחותכין את הבשר. וכבותינו מפרשים משום תלישה ואיני יודע מהו דאי בעשבים מחוברין מי איכא מאן דשרי וכמדומה אני דמוקמי לה בממוחבין ומקנח בהן בחיבורן: **ואינו מקנח בגרור.** דלאו בר טלטול הוא הלכך מקנח בעשבים כשהן בממוחבר ולא יחזיק. ומשום שימוש בממוחבר לא מיתסר כדאמרי' בעירובין בפרק ג' (דף לד:) דלא אסרו אלא בחילון ובקיים (ג) עוחבדין לפי שהן קשין: **שיניו גוברות.** שיני הפה מכרכשא: **נחין.** אין אור שולט בו: **רוח רעה.** ריח הפה שהזב מרקב במעיים ויוצא ריח לרך פיו: **רוח זוהמא.** כל גופו מסריח בזיעה מסרחת שהריח בגלע בבשרו ובאבריו והוה בו לזיעה מזוהמת: **ואינו יכול לפנות.** שאין הנקב נפתח: **יסתלק לגדדין.** כשבדק עצמו בזויש זו יסתלק לזויש אחרת ויבדוק: **טייעא.** ישמעאל: **הגלגם לסעודה קבע.** וגגאי הוא לו אם יצטרך לעמוד מן הסעודה ולפנות: **י' פעמים.** ימתין בין פעם לפעם ויבדוק עצמו: **ואמרי לה ד' פעמים של י' י'.** דהכי עדיף טפי שהילוך מרובה מוריד הזבל לנקביו: **מתני' בין פיס לחבלו.** כשמסדרין פיימין ועמודים וקורות ועושין סומר של קורות על הארץ ויש חלל בין זה לזה סומכן מתחתיו אלא יתעקם: **זרר לדבר.** דחרס חשיב בחתיית אור: **לחשוף.** לגלות. וחבילו חשפי שובל (ישעיה מז) חשפי מים שעל המיבה שתטרלי לעבור הגשמים ושריעת נהרות מ): **מגגא.** גומא שמים נקבצין בתוכה: **גמ' מ מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש.** אתקפתא היא כלומר לפי דבריהם נראה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחתות בו אור ולא פי' שיעורא וחרס פורתא חזי לחדא גחלת ואילו לקבל רביעית מים נפיש שיעורא וכי מעיינת בקרא לחשוף מים זוטר דמי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה אלא יותר בה אפילו כלי קטן וחדר אמר כלי גדול וכי דרך המקללים כן: **אמר אביי מתני'.** דקאמר רבי מאיר לחתות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה אינו ראוי לחתות בה אלא בחרס גדול מפני שהוא נכוה: **שפיר קאמר ר' יוסי.** דמדלייט לה בה ש"מ דחזי: **אפילו מידי דלא חשיב.** כגון לחשוף מים לא לישתכח בה ולעולם לא חשיב שיעורא אלא לחתות אור:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה. משום דבעי למיתני מנין שמרחיקין את הקטן ואין נראה לא"כ בההוא הוה ליה להתחיל[א] ועוד דהוה ליה למתנייה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דתנא לעיל בסוף המוציא קראי דאסמכתא גבי חרס נקבו נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דתזרם כו' הוא סמוך לההיא קראי דאייתי לעיל לא ימלא במכיתתו חרס וגו':

אסור לבנותו. אפילו למ"ד בפרק קמא דמס' ע"ז (דף יג.) נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי מכם שאין נראה כל כך לע"ז כוותנו אלא שונתן כדי שיניחהו לעבור אבל הכא נראה כאילו בונה לה בית[ב] ר"י: **בונם לתוך שלו ד"א.** במסכת ע"ז פריך עלה והא שביק רווחא לעבודה זרה ומשני לה[ב]: אגבי

אמר רבי עקיבא [ג]מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא [ד]כנדה שנאמר תזרם כמו דוה וגו'. אפילו למ"ד בפרק המוציא יין נפיש לייט לה אלא יותר בה אפילו כלי קטן וחדר אמר כלי גדול וכי דרך המקללים כן: **אמר אביי מתני'.** דקאמר רבי מאיר לחתות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה אינו ראוי לחתות בה אלא בחרס גדול מפני שהוא נכוה: **שפיר קאמר ר' יוסי.** דמדלייט לה בה ש"מ דחזי: **אפילו מידי דלא חשיב.** כגון לחשוף מים לא לישתכח בה ולעולם לא חשיב שיעורא אלא לחתות אור:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. משום דבעי למיתני בהדייהו מניין שמרחיקין את המילה [נקמין פו.] כייל להו להנך דדמיין לה: **במשא.** אדם הנושאה: **תזרם כמו דוה וגו'.** בעבודה זרה משמעי: **גמ' כופלו סמוך לעבודה זרה.** שהיה אותו כותל מחילה אף לגבי עבודה זרה: **אסור לבנותו.** דקמהני לעבודה זרה:

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך ליטמר פי' לא יעלם עצמו מאד לנקמן], ב) [לעיל נב: וש"נ], ג) חולין מז:, ד) [כרב אלפס אימא הנלנך לכפות ואבל רב הסדא ורבינא וכו' ע"ש], ה) לעיל מת. ע"ש, ו) ברכות כג:, ז) ב"ב כ: ביאה לט:, ח) [נתמנן מרס בין הכפרים כדי שיכנס בהן הרוח וייבשו מפני שלחין הן. עיין ערוך פלס], ט) [לעיל כט: וש"נ], י) רש"ל מ"ז, כ) [ל"ל מנין ע' תמני ערס מרס מנין], ל) ע"ז מז:, מ) [עי' רש"ל], נ) [וע"ע תוספות ע"ז יג. ד"ה אבל מהכנס].

הגהות הב"ח

(א) במשנה חרס כדי וכו' ולמקוף מים מנגא הוא סוף המשנה ואח"כ מתחיל גמרא מסברא שיעורא דר' יוסי נפיש: (ב) רש"י ד"ה ואינו מקנח וכו' ובקיים הערודרין ופרשין קשין. נ"ב לשון משנה חרס כלאים וריש מעשרות הספרים והשולחין: (ג) ד"ה מסברא שיעורא דר' יוסי: (ד) גמ' מי שהיה כותלו סמוך לאשרה:

לעזי רש"י

פדיימבר"א [פרימבר"א]. ללחרן, להתאמץ.

רבינו חננאל

לענין חרס, מיסברא שיעורא דר' יהודה מעיט, דדר"מ נפיש מיניה, ודר' יוסי נפיש מיניה. אבל מן קראי שיעורא דר"מ נפיש דאי ס"ד שיעורא דר' יוסי נפיש, דההוא כדי לקבל רביעית לייט להו תחילה שלא ימצא דבר קטן שהוא כדי לחתות אש מיקוד, והדר לייט שלא ימצא דבר גדול כדי לקבל רביעית. ומקשינן היכי אמרת מכל מקום דשיעורא דר"מ נפיש מדר' יוסי, והלא דבר ידוע שיש לחתות אש [אפילו] בחרס קטנה שאין בה כדי לקבל רביעית. ופרקינן אביי להאי קושיא לא תימא לחתות אש כדי להדליק ממנה במקום אחר אלא לחתות אש מיקודה גדולה כדי להתחמם כנגדה ומקשינן אי מחשב קא חשבת מקראי ושיעורא [נ"א: דשיעורא] דר' מאיר נפיש, שפיר קאמר ליה ר' יוסי משם ראיה דהא חשיב חרס לחשוף מים. ומפרקינן לדר"מ דאמר ולחשוף מים לאו חשיבותא היא, ולא חשיב אלא לחתות אש, ולא מיבעיא קאמר, דלא מיבעיא מידי דחשיב דלא שבקינא אלא מאי דלא חשיב נמי לא שבקינא, ולעולם שיעור הוצאה מאי דחשיב הוא.

סליק פרק המוציא יין

פרק תשיעי

אמר ר' עקיבא מניין לעבודה זרה שהיא מטמאה במשא כנדה שנאמר **תזרם כמו דוה.** אגב דתנא אסמכתא מן קראי בסוף המוציא יין, לענין שיעור חרס, אדכר נמי הני שית אסמכתא. ראשונה אליבא דר' עקיבא ושארא כולהו לדברי הכל.

מוסף רש"י

דלא מקנח לכו בחספא. אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בגיס הכסף (חולין קה:). **שיניו התחתונות.** שיני הפה ושיני בית הנקב שהכרכשא ממוכות בהן לעצמות והן כעין תלולי כשר (חולין מז:). **יהלך עשרה פעמים.** וכבל פעם ופעם בודק עצמו ויוכב, שלוי יוכל להפעות, שהבילון מוריח הגדולים לנקב (ברכות כג:). **בין פצים לחברו.** כמו פלימי פמים ופלימי חלונות הקבועים בחומה והן של עץ ושולרים אותם למעלה ולמעלה ומשתי רוחות ופעמים שהן קלרין כרוחב ומושיבן פעם זה אצל זה ולרוב להושיבן בשוה שלא יהא זה גמוך מזה ולא יהי עקומים וכשהאחד טוה נוחן לתחתון חרס או אבן להשוותו, או בשאין לי כרוחב שניהם מגדילן זה מזה מעט ונוחן חרסים דקים ביניהם (ביצה לט: וכעי"ז ב"ב כ:). **ולא ימצא במכיתתו.** במכיתת שבניו חרס גדול שיהא ראוי לחתות בו אם מיקוד ולשאוב בו אם מן הבוסק, ולחשוף מים. לגלות, מגגא. גוב מגא מים (ישעיה ל יד). **משם ראיה.** בתמיה (סוכה כח:).

הדרן עלך המוציא יין

תזרם כמו דוה. יהיו מאוסות בעיניך כנדה (ישעיה ל כב). **מה נדה מטמאה במשא.** דכתיב (ויקרא טו) וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב עליו, אלמא עומיתיה לכלי אשר נשא אותה ואע"פ שלא נגעה, שאפילו היו עשרה כלים זה על זה טולן בכלל אשר תשב עליו הן (עי"ז מז:). **מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה.** שהיה אחד ממחלני עבודה זרה, והבית עצמו נעבד (עי"ז מז:). **אסור לבנותו.** שבוה סולל לעבודה זרה (שם).

מוסף תוספות

א. ואגרדא דידיה ליתני כל הני. שיטה לבר"ן. ב. דקא עביד ליה בית הכסא [לתיגוקות. ריטב"א] אי נמי ממלא אותו קוצים. תוס' הרא"ש.

לו א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ה טוש"ע אר"ח סימן שיב סעיף ס: ג טוש"ע אר"ח סימן ג' סעיף יא:

לח ד מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה כ:

לט ה מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה יא:

א ו מיי' פ"ח מהלכות ע"ז הלכה ה טוש"ע יו"ד סימן קמג סעיף ח:

תורה אור השלם

1 וְשִׁבְרָה כְּשֵׁבֶר נֵבֶל יוֹצְרִים בְּתוּת לֹא יֶחֱמֹל וְלֹא יִמָּצֵא בִּמַכְתֵּתוֹ חֶרֶשׂ לַחֲתוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד וְלַחְשׂף מַיִם מִגֶּבֶא: ישעיהו ל יד

2 וְטִמֵּאתֶם אֵת צִפּוּי פְסִילֵי כַסְפָךְ וְאֵת אַפֻּדַּת מַסֵּכֹת זְהָבֵךְ תְּזָרֵם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ: ישעיהו ל כב

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות